

Position paper digitalisering, t.b.v. rtg. digitalisering op 20 november 2019

Landelijke Studentenvakbond, vertegenwoordigd door Roos van Leeuwen (algemeen bestuurslid)

Op 20 november houdt de Kamercommissie OCW een rondetafelgesprek over digitalisering in het hoger onderwijs. Digitalisering is een *hot topic*. Het wordt neergezet als een oplossing voor veel problemen en tevens als middel om de kwaliteit van het onderwijs te bevorderen. Tegelijkertijd dienen processen van digitalisering altijd kritisch te worden bekeken en mag digitalisering nooit een doel op zich zijn. Gezien de ambities van de sector op dit gebied, evenals de financiële middelen die ermee gemoeid zijn, is het goed dat er een rondetafelgesprek over dit onderwerp georganiseerd wordt.

Privacy en eigenaarschap over data

Een jaar geleden werd bekend dat de Radboud Universiteit via Brightspace (een digitale leeromgeving), individueel gedrag van studenten ging bijhouden: hoe laat logt een student in, en hoe veel tijd spendeert een student in de digitale leeromgeving. Met deze data kan een instelling vervolgens inschattingen maken of bepaalde studenten een groter risico hadden om bv. een specifiek vak niet te halen. Het gebruik van data in deze vorm heet learning analytics.

Het risico van learning analytics is dat het studenten reduceert tot een reeks cijfers. Een algoritme kan immers nooit rekening houden met persoonlijke omstandigheden. Bovendien zijn de algoritmes die hierachter zitten onduidelijk, en vaak ook bevooroordeeld. Hierdoor kan het dat studenten standaard als risicogroep worden aangemerkt, zonder dat dit gerechtvaardigd is. Na klachten van studenten is de betreffende functie door de RU ook uit de lucht gehaald.

Studenten moeten ten allen tijde op kunnen zoeken welke persoonlijke data de instelling gebruikt en of hierop learning analytics worden toegepast. Studenten moeten dit actief kunnen weigeren, zonder dat ze daardoor toegang tot hun digitale leeromgeving, en daarmee toegang tot het onderwijs, verliezen. Nu is het zo dat er bij digitale leeromgevingen geen mogelijkheid bestaat om te voorwaarden niet te accepteren. Je moet wel meedoen, anders heb je geen toegang tot je onderwijs: je kan niet bij het rooster, de syllabi, je kan opdrachten uploaden of cijfers bekijken.

Daarnaast moet de student altijd eigenaar zijn van zijn/haar data en instellingen moeten studenten actief voorlichten over hoe ze dit recht op eigenaarschap uit kunnen oefenen. Momenteel is dit hele proces onduidelijk voor de student.

Motieven voor digitalisering

Er zijn verschillende motieven voor de inzet van digitalisering in het hoger onderwijs. Ten eerste wordt het hierdoor mogelijk om een diversiteit te creëren voor het volgen van je opleiding. Zo kunnen bijvoorbeeld moeilijke dingen herhaald worden, en makkelijke dingen versneld. Op deze manier kan een opleiding beter inspelen op de behoeften van een student, zodat hij/zij op eigen tempo kan leren. Door de inzet van digitalisering kan een opleiding meer op maat van een student zijn. Hierdoor komen we los van het idee dat iedereen binnen hetzelfde format nominaal moet afstuderen, met een bepaald vakkenpakket dat het efficiëntst is voor de arbeidsmarkt. Elke student is anders en heeft dan ook andere behoeften. Digitalisering maakt het mogelijk beter in te kunnen spelen hierop.

Daarnaast kan door de inzet van digitalisering het onderwijs verbeterd worden. Door gebruik te maken van studiedata¹ kunnen onderwijsinstellingen beter weten wat werkt en wat niet. Ook kan digitaal onderwijs zorgen voor kwalitatief contact tussen student en docent. Een student kan bepaald onderwijs met behulp van digitalisering op afstand volgen, zoals plenaire uitleg. Vervolgens moet er altijd persoonlijk contact zijn tussen student en docent en studenten onderling om van gedachten te kunnen wisselen over de stof, en hierop verder te bouwen. Zo kunnen de onderwijsuren besteed worden aan meer individuele begeleiding. Hierdoor kan een student meer eigenaarschap en betrokkenheid bij de lesstof en het leerproces krijgen.

Dit contact tussen student en docent is heel belangrijk, omdat een student minder binding met een onderwijsinstelling en medestudenten kan krijgen wanneer het onderwijs enkel op afstand en online kan worden gevolgd. Gezien het grote gevoel

¹ Studiedata verschilt van learning analytics omdat studiedata het gebruik van data op groepsniveau (werkgroep, studiejaar etc.) betreft, terwijl learning analytics op individueel niveau data gebruikt om voorspellingen te doen.

van eenzaamheid onder studenten is het juist heel belangrijk dat studenten gelijkgestemden kunnen ontmoeten.² Enkel digitaal contact met elkaar is daarom niet wenselijk: het is belangrijk dat digitaal onderwijs een aanvulling is op het huidige onderwijs, geen vervanging. Kleinschalig en klassikaal onderwijs moet voor iedereen toegankelijk blijven, en niet als een duurder alternatief alleen beschikbaar voor degenen die het kunnen betalen, met digitaal onderwijs als het toegankelijke alternatief.

Digitalisering vanuit behoefte docenten en studenten

Digitalisering moet in principe een bottoms-up proces zijn, het moet voortkomen vanuit de behoeften van docenten en studenten. Een docent moet bijvoorbeeld zelf zijn/haar onderwijsaanbod onder de loep nemen om te bepalen waar digitalisering een mogelijke meerwaarde biedt. Momenteel zien we dat door de enorme werkdruk van docenten, zij niet de tijd hebben om stil te staan bij het digitaliseren van de vakken die zij geven. Tegelijkertijd wordt er veel top-down geïnitieerd, maar is er door het gebrek aan tijd geen draagvlak, waardoor veel middelen worden verspild en innovatieve oplossingen niet worden geïmplementeerd. Als men wil dat digitalisering slaagt, moet dit anders.

Rol van de Rijksoverheid

Een cruciale rol voor de overheid zijn wij in het vaststellen en handhaven van duidelijke (juridische) kaders omtrent privacy, eigenaarschap van data en het gebruik van learning analytics. Ook zou de overheid een rol kunnen spelen in het - samen met de sector - tot stand laten komen van een gedragscode op het gebied van digitalisering, waarin de privacy van studenten en medewerkers en ethisch gebruik van data gewaarborgd zijn.

Daarnaast dient de overheid marktwerking in het hoger onderwijs zo veel mogelijk te beperken, door het wegnemen van perverse financiële prikkels waardoor instellingen geneigd zullen worden om digitalisering in te zetten als een vorm van bezuiniging. Ter illustratie: als er, bijvoorbeeld door overvolle collegezalen, er een structureel gebrek aan tijd een aandacht is voor student-docent contact, dan dient er wat de worden gedaan aan de student-docent ratios, niet het tekort opvangen door online onderwijs.

² EenVandaag, Jongeren (16-34 jaar) en eenzaamheid (2018).
https://eenvandaag.avrotros.nl/fileadmin/user_upload/PDF/2018_3Vraagst_onderzoek_eezaamheid.pdf